

**"8D04101-Экономика" білім беру бағдарламасы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған
«Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында энергия
үнемдеудің ұйымдастыру-экономикалық тетігі: тиімділік
тұжырымдамасы, іске асыру қағидаттары және шарттары»
тақырыбындағы Мазина Айнур Курметовнаның
диссертациялық жұмысына ғылыми кеңесшінің
ШҚІРІ**

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Диссертация тақырыбы елдің ауыл шаруашылығында энергия ресурстарын пайдалануды оңтайландыруға байланысты маңызды және өзекті мәселені қозғайды. Жиі экономикалық дағдарыстар мен энергия тиімділігін арттыру қажеттілігі жағдайында ауыл шаруашылығы энергия шығындарының өсуіне және оларды ұтымды пайдалану қажеттілігіне байланысты қиындықтарға тап болады. Ауыл шаруашылығындағы энергияны үнемдеу-бұл энергияны тұтынуды азайтуға және оның тиімділігін арттыруға бағытталған шаралар кешені, бұл өз кезегінде пайдалану шығындарын азайтуға және ауылшаруашылық кәсіпорындарының бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді. Энергия ресурстарын тиімді басқаруды қамтамасыз ететін ұйымдастыру-экономикалық тетіктерді әзірлеу және енгізу, сондай-ақ оларды ұтымды пайдалану үшін жағдайлар жасау маңызды аспект болып табылады. Бұл тетіктер энергияны тұтыну аудиті, энергияны үнемдейтін технологияларды енгізу, деректерді бақылау және талдау, энергияны үнемдеу бағдарламалары мен жобаларын әзірлеу және жүзеге асыру сияқты әртүрлі құралдар мен әдістерді қамтиды. Келтірілген тетіктерді табысты іске асыру мемлекеттік органдар, бизнес және ғылыми орталар арасындағы ынтымақтастықты, сондай-ақ халықаралық ұйымдар мен серіктестердің қолдауын талап ететінін атап өту маңызды. Нәтижесінде, Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында энергия үнемдеу энергия ресурстарын пайдалану тиімділігін арттыруға, пайдалану шығындарын азайтуға және экологиялық жағдайды жақсартуға бағытталған маңызды бағыт болып табылады.

Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында энергия үнемдеудің ұйымдастыру-экономикалық тетігінде ақпараттық технологияларды қолдану және ақпараттық орталық құру энергия ресурстарын басқару тиімділігін арттыру қажеттілігіне негізделген түйінді бағыт болып табылады. Әртүрлі көздерден алынған деректерді біріктіретін ақпараттық орталық энергияны ұтымды пайдалануға ықпал ететін білім мен жақсы тәжірибелермен алмасу үшін платформа жасайды. Мұндай технологияларды қолдану ақпаратқа жедел қол жеткізуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл негізделген басқару шешімдерін қабылдау және энергияны үнемдеу стратегияларын әзірлеу үшін негіз болып табылады.

Осылайша, Мазина Айнур Курметовнаның диссертациялық зерттеу тақырыбы өзекті болып табылады. Ол әзірлеген ұсыныстардың Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығындағы энергия үнемдеу жүйесі үшін практикалық мәні бар.

Негізгі ғылыми нәтижелер. Ұсынылған Ақпараттық Орталық экономикалық іс-шаралардың тұтас кешенін қолдануға мүмкіндік береді: тәжірибелі шетелдік серіктестің қатысуымен субсидияланатын кредиттер, "электр желісін пайдалану уақытын" ескеретін электр энергиясына тарифті енгізу және кернеуді теңестірудің ұсынылған кестелері бойынша жабдықтардың жұмысы үшін жеңілдік, салықтық реттеу, жергілікті бюджеттен энергия тиімді объектіні енгізуді субсидиялау.

Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында энергия үнемдеудің ұйымдастыру-экономикалық тетігінде ақпараттық технологиялар мен ақпараттық орталықты қолданудың ғылыми маңыздылығы энергия ресурстарын басқару үшін инновациялық платформа құру болып табылады. Бұл тәсіл энергияны тұтынудың тиімділігін арттырып қана қоймай, тұрақты ауылшаруашылық тәжірибесінің дамуына ықпал етеді. Ақпараттық технологиялар деректерді жинауға, талдауға және түсіндіруге арналған құралдарды ұсынады, бұл неғұрлым негізделген және стратегиялық маңызды шешімдер қабылдауға негіз болады. Ақпараттық орталықты құру әр түрлі ақпарат көздерін біріктірудің негізі болып табылады, осылайша энергияны үнемдеу саласындағы күш-жігердің ашықтығы мен үйлестірілуін қамтамасыз етеді. Мұндай технологияларды енгізу энергияны тұтыну мониторингін жақсартады, тиімсіз тәжірибелерді анықтауға және жоюға ықпал етеді, сондай-ақ инновациялық шешімдерді енгізуді ынталандырады. Осылайша, ақпараттық технологияларды қолдану және ақпараттық орталық құру ауыл шаруашылығының энергия тиімділігін арттырып қана қоймайды, сонымен қатар ғылыми түсінуге және энергия ресурстарын басқарудың озық тәсілдерін дамытуға айтарлықтай үлес қосады.

Зерттеудің теориялық және практикалық маңыздылығы. Диссертациялық зерттеу нәтижелерінің теориялық маңыздылығы ауыл шаруашылығындағы энергия үнемдеудің заманауи бағыттарын жүйелеуден тұрады. Бұл ұйымдастырушылық және экономикалық іс-шараларға не бағытталатынын білу үшін қажет. Ауыл шаруашылығында энергия үнемдеудің авторлық анықтамасы берілген.

Ауыл шаруашылығында энергия үнемдеудің тиімді ұйымдастыру-экономикалық тетіктерін құру үшін ауыл шаруашылығында энергия тұтынуды ұтымды пайдалануға әсер ететін факторларды талдау қажет. Халықаралық тәжірибені зерделеу негізінде ауыл шаруашылығында энергия тұтынуды ұтымды пайдалануға әсер ететін факторлардың жіктелуі жасалды.

Ауыл шаруашылығында энергия үнемдеуді қамтамасыз етудің ұйымдастыру-экономикалық тетіктерінің халықаралық тәжірибесі

жинақталды. Энергия үнемдеудің ұйымдастыру-экономикалық тетігі элементтерінің өзара іс-қимылы ақпараттық желілер арқылы қамтамасыз етілуі тиіс, ауыл шаруашылығындағы энергия үнемдеудің ұйымдастыру-экономикалық тетігі ауыл шаруашылығында энергия тұтынуды ұтымды пайдалануға әсер ететін факторларды көрсететіні атап өтілді. Ауыл шаруашылығындағы энергия үнемдеудің заманауи ұйымдастыру-экономикалық механизміне авторлық анықтама берілген.

ҚР ауыл шаруашылығында энергия үнемдеудің ұсынылған ұйымдастыру-экономикалық тетіктерінің, тәжірибелі шетелдік инвестордың қатысуымен субсидияланатын кредиттердің, "электр желісін пайдалану уақытын" ескеретін электр энергиясына тарифті енгізудің және кернеуді теңестірудің ұсынылған кестелері бойынша жабдықтардың жұмысы үшін жеңілдіктің, салықтық реттеудің, өткізілген өнім үшін жергілікті бюджеттен энергия тиімді объектіні енгізуді субсидиялаудың практикалық маңыздылығы бар "ауыл шаруашылығындағы энергия үнемдеудің салалық орталығы" кешенді ақпараттық ресурсы. Энергия ресурстарына шығындардың өсуі және тұрақты тәжірибелерді енгізу қажеттілігі жағдайында ұсынылған іс-шараларды пайдалану мониторингі, талдауды, энергия мен отынды тұтынуды басқаруды айтарлықтай жақсартуға және энергия үнемдеуді жақсартуға мүмкіндік береді.

Жалпы, А. К. Мазинаның диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында энергия үнемдеуді арттыруға, инновациялық технологияларды енгізуге, ақпараттық инфрақұрылымды құруға, Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығы секторының бәсекеге қабілеттілігін арттыруға байланысты ғылыми жаңалығы мен практикалық маңызы бар аяқталған ғылыми еңбекті білдіреді.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде А.К. Мазинаның диссертациялық жұмысы белгіленген талаптарға сәйкес орындалды және "8D04101-Экономика" білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) академиялық дәрежесін алу үшін көпшілік алдында қорғауға ұсынылуы мүмкін деп санаймын.

**Ғылыми кеңесші,
Е.А. Бөкетов атындағы
Қарағанды университетінің
PhD докторы, профессор**

Омарова А.Т.

ҚОЙЫЛҒАН ҚОЛДЫ РАСТАЙМЫН

Ведущий